

ЈАСМИНА ВРБАВАЦ

Уредништво Летописа: *Како бисте у њој истичући смислу описали актуелни тренутак савремене српске прозе? Шта је наследило постмодернизам осамдесетих и деведесетих година прошлог века?*

Јасмина Врбавац: Еклектицизам и неухватљивост било каквог јасније профилисаног жанра или правца као да трају већ другу деценију када је реч о српској књижевности. Пише се најчешће о траумама деведесетих година 20. века, али се подједнако флертује и са читаоцима различитих интересовања, од љубитеља кримића до SF-а, хорора и љубавних тема. Често се пише и историјска метафикција, као и романи са аутобиографском или биографском потком, а све су чешће присутни и аутори којима је важна урбана осећајност, где се описују искуства живота у граду. Јавила се и читава плејада писаца који пишу из емиграције. Постоји и појава праћења модних трендова у књижевности, те је једно време била навала оних који су писали о Косову, о југоносталгији, или, рецимо, у време годишњице Милоша Црњанског, о Црњанском, а у време прославе стогодишњице Првог светског рата појавило се више романа о том рату.

Све чешће се догађа да романописци пишу сценарије за филмове и серије, а да драматурзи добијају књижевне награде. Веза између књижевности и филмске уметности постоје све чвршћа. Како ће се то одразити на саму књижевност?

Верујем да појава коју наводите није ни тако честа нити је толико упечатљива да би озбиљније утицала на поезију српске прозе. Ипак, у ери екранске културе, медија, филма, интернета итд., сасвим је извесно да ова искуства могу утицати и на домаће ауторе, од тема до стила, композиције, језика итд.

Сартир је у прошлом веку оставио питање за кога се ише књижевности. Да ли можете да оишете данашње читавца српске прозе? Да ли је у ишању један ии читавца, или је осреди ише различитих ииова?

То питање је било и биће реторско питање. Читаоци се данас, као и тада, деле на оне који трагају за врхунском књижевношћу и на оне које књижевност заправо не интересује и склонији су читању дела која ни по чему не припадају књижевном корпусу. У том смислу, важније је питање да ли наша књижевност има да понуди нешто озбиљном домаћем читаоцу.

У којој мери политичка коректност утиче на тематичку и квалитет савремене српске прозе? Да ли имате уисак да остији политички уицај на распоред снага у књижевном ољу?

Политичка коректност свакако не спада у факторе подстицајне за уметност, већ би се пре рекло у ограничавајуће. Међутим, верујем да се ни у свакодневном животу, где би политичка коректност имала далеко већи смисао и значај, не можемо похвалити да је често препознајемо, док се у књижевности она практично нигде и не препознаје.

Сасвим је другачији случај када су у питању политички уицаји и распореди снага у књижевном ољу. Књижевност је још једна могућност за проширивање подручја моћи – како је то згодно рекао Мишел Уелбек.

Књижевност, као својеврстан говор, по Рансијеру, има своју политичку улогу, самим тим што свет књижевности посредством демократичности писма учествује у деоби видљивог света, књижевност као таква излази из сфере невидљивог тиме што је у стању да придружи свој глас у расподели различитих говора. *Политика књижевности* је иманентна самој књижевности без обзира на политичка опредељења писаца или удео ангажованости у самом делу, без обзира на то да ли у делу уопште постоји ангажованост. *Политика књижевности* је израз који претпоставља постојање суштинске везе између политике као колективне праксе једног друштва и књижевности као утврђене праксе уметности писања.

Међутим, ако је судећи по Рансијеру, књижевност у Србији готово да и не поседује одлику политичности. Она практично не учествује у друштвеном животу, књиге се не читају, а писци се не препознају. Дубоко маргинализована, књижевност више нема сопствени глас којим би учествовала у друштвеној прерасподели става. Књижевност се данас налази у парадоксалној ситуацији – она

је дубоко политички подељена у сопственим оквирима, где се писци и сви они који учествују у књижевном животу боре за нека апстрактна зрнца моћи, али се, сагледавајући општији план, када се измакнемо до оне тачке која погледом обухвата и све оно што се налази изван књижевног села, примећује да је књижевност заправо потпуно испала из друштвеног видокруга. Тако да је политичка подељеност у оквиру фаха видљива, али за шири друштвени контекст – небитна.

Чак и онда када је себе њавдала као израз снаге сћила, као у случају Флоберове Мадам Бовари, њроза је њоседовала и снажан критички њошеницијал. Да ли савремена српска њроза њоседује критички њошеницијал и њрошив чеџа се она буни, ако је њај њошеницијал сачувала?

Поред најгласнијег романескног гласа Светислава Басаре чији поетички кредо је критика друштва, постоји још неколицина писаца (Саша Илић, Андрија Матић, Бојан Бабић, Срђан В. Тешин, Милета Продановић, Александар Новаковић, Томислав Марковић...) код којих се тај потенцијал препознаје у мањој или већој мери, а понекад се користи и као политички обрачун. Критички потенцијал свакако није доминантна поетичка линија српске прозе, али је снажно присутан код довољног броја аутора да би се могло рећи да није занемарљив.